

Dick Kuil: "een stukje historie in het oorspronkelijke dialect, over zaken die het leven van de mensen vroeger beheersten."

ALS ER VROEGER IETS FOUT GING LAG HET ALTIJD AAN DE DUIVEL

Der bennen ien Grunning hiel wat verhoalen van mensen, die zich aan de Duvel verkopen uut armoede. Dan goan ze noar n bepaalde ploats, n driesprong of kruussing, om àn contact te tekenen met heur eigen bloed. Ze kriegen niks te zien, want ze kriegen een blinddoek veur en as ze tekend hemmen dan vienen ze anerdoagsmörns een rieksdoalder ien de aaskebak. Ien t Westerkwartier nemmen zukke mensen een kat ien n zak met. Ze zorgen der veur, dat ze om twaalf uur 's nachts bij de driesprong bennen en dan zeggen ze drie keer achter mekaar: "Wèl kocht dizze kat?"

En dan verschient de Duvel, die allerhande gedoanten annemmen ken. Sums is er as Heer gekleed, sums het er een bokkepoot of een perevoet. Ok zien ze hem sums as n dik ruug beest, mor hij verschient ok wel as hiel luk gries kereltje met n rood punthoedje op. Men nuumt hem nooit bij zien woare noam, Duvel of Soatan, want een noam nummen is oproepen.....

Men zeit: òlle Perevoet, òlle Boas, òlle Zwaarde, Smakhak, Bijvoet, òlle Smoel, òlle Smiechel, òlle Deugniet, òlle Piet, ja wat niet al!

Wanneer hij anwezen is, dan begunt men te handjebakken over de kat en doarover is men gauw t met n kanner eens. De Duvel kocht de kat in de

waarbij het laatste hoofdstuk apart is gewijd aan spreuken, spreekwoorden en gezegden in verband met de duivel, waaronder algemeen bekenden als "As je t over de Duvel hemmen, dan trap je hom op zien steert" of "Old? Wel is old? Duvel is old!"

Het zijn de duivelsverhalen die Dick Kuil, werkzaam als ambtenaar bij de Gemeente Groningen, persoonlijk het meeste aanspreken: "Vooral dan weer vanwege de uitdrukkingen. Het is toch schitterend te zien hoeveel verschillende benamingen er zijn voor de duivel. Smakhak, òlle Smiechel, òlle Zwaarde, da's puur dialect en dat vind ik schit-

En dan verschiedt de Duvel, die allerhande gedaanten annemmen ken. Sums is er as Heer gekleed, sums het er een bokkepoot of een perevoet. Ok zien ze hem sums as n dik ruug beest, mor hij verschient ok wel as hiel luk gries kereltje met n rood punthoedje op. Men nuumt hem nooit bij zien woare noam, Duvel of Soatan, want een noam nummen is oproepen.....

Men zeit: ôlle Perevoet, ôlle Boas, ôlle Zwaarde, Smakhak, Bijvoet, ôlle Smoel, ôlle Smiechel, ôlle Deugniet, ôlle Piet, ja wat niet al!

Wanneer hij anwezen is, dan begunt men te handjebakken over de kat en doarover is men gauw t met n kanner eens. De Duvel kocht de kat in de zak en de persoon in kwestie het dan niet de kat verkocht, mor zich zûlf.

Op n zekere dag staarft er plotseling of hij is spoorloos verdwenen. De kat is n middel, om met hem ien contact te kommen. Ien summege gevallen is de kat n Geest.

Dit verhaal over de duivel is één van de meer dan 400 verschillende verhalen, die zijn te lezen in het boek "Heksen- en Duivelsverhalen in Groningerland." Verhalen afkomstig uit 110 plaatsen in de provincie, oorspronkelijk opgetekend door mevrouw E.J. Huizenga-Onnekes. Deze Groninger Volksverhalen werden in 1970 al eens uitgebracht door van der Veen-Winschoten. Dick Kuil van Uitgeverij Futurum in Ten Boer-wat toevalligerwijs ook de woonplaats was van mevrouw Huizenga Onnekes-besloot het boek opnieuw uit te brengen. Daarbij zijn de oorspronkelijke foto's vervangen door illustraties van de hand van Jan Huttinga uit Appingedam.

GRONINGERS NUCHTER?

Met het vorderen van de jaren wordt duidelijk hoe groot de verdienste van de op 19 maart 1883 in Vierhuizen geboren Eilina Johanna Onnekes (zij overleed op 21 april 1956) voor de Groninger cultuur is geweest. Zij zocht de mensen thuis op om de sagen en legenden op te tekenen in haar eigen taal.

Dr. J.A. Fijn van Draat bracht de verhalen terug in het oorspronkelijk dialect en het resultaat is een boek van bijna 300 bladzijden vol langere of kortere overleveringen, vertellingen, sprookjes, notities en geruchten over witte juffers en zwarte 'sukkeraiwieven', spokerij en teuvern, heksen en duvels, veurlopen, heiligen en bozen, 'wikwieven', geesten en dromen, lichtjes en bijgeloof... veel meer dan we in het nuchtere Groningen ooit vermoedden.

De belangstelling voor het boek, dat voor 35 gulden verkrijgbaar is in de boekhandel, blijkt opnieuw groot te zijn: "Ik kan niet inschatten of het nu vanwege het

onderwerp is of vanwege het dialect," reageert Dick Kuil. "De inhoud sprak mij persoonlijk heel erg aan, da's ook de reden dat ik het boek opnieuw heb uitgebracht.

En dan niet zozeer vanwege de heksen- en duivelsverhalen, maar meer om de dialecten. Je vindt in het boek allerlei uitdrukkingen die je tegenwoordig niet meer tegenkomt, maar wel van belang zijn voor de Groninger cultuur."

BIZARRE VERHALEN

Aan het bestaan van duivels en spoken werd in vroeger jaren veel geloof gehecht. Het leidde tot de meest bizarre verhalen, waarvan het boek een groot aantal weergeeft vanaf 1800 tot halverwege de volgende eeuw: "Het geloof in spoken is inmiddels verdwenen, maar bepaalde verhalen doen nog steeds de ronde. De belangstelling hiervoor is namelijk altijd gebleven, al zijn het gewoon sagen. Persoonlijk vind ik het leuk om te lezen, maar echt geïnteresseerd ben ik vooral in de dialecten. Opmerkelijk zijn toch de verschillen tussen de dialecten onderling. Zelf kom ik uit Oude Pekela, mijn vrouw Ineke komt uit Pieterburen. Het is leuk om alleen al te merken hoezeer het Hoge-landster dialect en het Veenkoloniaals van elkaar verschillen. Ik vind het heel belangrijk dat dit soort zaken bewaard blijven, al schat ik in dat de mensen het boek primair zullen kopen vanwege de onderwerpen."

NIET ALLEDAAGSE LITERATUUR

Het boek is fraai uitgevoerd, ook al door de illustraties van Jan Huttinga. De 400 verhalen zijn ingedeeld in 12 hoofdstukken.

Het zijn de darter verhalen die Dick Kuil, werkzaam als ambtenaar bij de Gemeente Groningen, persoonlijk het meeste aanspreken: "Vooral dan weer vanwege de uitdrukkingen. Het is toch schitterend te zien hoeveel verschillende benamingen er zijn voor de duivel. Smakhak, ôlle Smiechel, ôlle Zwaarde, da's puur dialect en dat vind ik schitterend. Als er vroeger wat fout ging, lag het ook altijd aan de duivel.

Tegenwoordig kun je heel nuchter zeggen 'hoe kunnen ze het verzinnen'. Want het is natuurlijk echt het pure bijgeloof.

Ik kan me er heel goed in verplaatsen als ik zulke verhalen lees, ik zie het voor mij gebeuren.

Voor heel veel mensen zal 't ook herkenbaar zijn, omdat er verhalen uit 110 verschillende plaatsen in de provincie in staan. Dat maakt 't vaak weer eenvoudiger je ergens op in te leven.

Ik ben mijn hele leven al bezig met historische onderwerpen, het boeit mij enorm. Hoe men vroeger leefde, hoe dingen zijn ontstaan. In die lijn past dit boek heel goed, want 't is nou niet alledaagse literatuur. Het is toch een stukje historie, in het oorspronkelijk dialect, over zaken die het leven van de mensen vroeger beheersten."